

NEKAJ GLAVNIH NACIJSKIH GLAVARJEV so sodišča le po končala. Slabo je, ker se vzrokov, radi katerih je fašizem nastal, niso lotila. Gornje je morilec dr. Klaus Karl Schiling. V svojih zdravniških eksperimentih se je učil nad jetniki v logarju Dachau, kjer jih je dal lastnoročno pokončati nad 1,200. In sedaj je plačal kazen za svoje grehe.

Angleški laboriti hočejo mir in spravo z USSR

Ernest Bevin o odnosa z Moskvo. — Kritike proti vnanji politiki laboritske vlade. — Kriva za spore na vseh straneh. — Vprašanje židovstva

Angleška delavska stranka ima vlado in večino v parlamentu okrog leta dni. In to prvič v zgodovini dežele. Prej je bila parkrat le v koaliciji vladah. Sedaj je odgovornost za vladanje popolnoma njena.

Presojanje uspehov in ne-uspehov

Ko se je minuli teden vršila v Bournemouthu konvencija delavske stranke, se je na nji šlo predvsem za pregled dela laboritske vlade v njenem prvem letu. Delegati so presojali njenе uspehe in neuspehe. V prvih par dneh je bilo izrečenih proti vladu veliko ostrih besed, posebno še na račun ministra vnanjih zadev Ernesta Bevina.

Kajti dokler je bila delavska stranka — kar se angleške vnačje politike tiče, v opoziciji, je ostro prijema Churchilla in Anthonyja Edena. A ko pa je vlado prevzela, je bilo kmalu očitno, da koraka Bevin po starih potih imperijske politike. Dočim se je delavska vlada v notranji politiki še dokaj dosledno držala svojega programa in začela s socializacijo in z utrjevanjem socialne zaščite, je pa v mednarodnih odnosa ostala do nedavna v istih smernicah kakršne so bile pod torii.

Laski za spremembe in razumevanje

Konvencijo je otvoril predsednik eksekutivne delavske stranke profesor Harold Laski, ki je smatran za levicarskega socialista. V mednarodnem svetu je on priznan sociolog in mislec. V svojem govoru je poudaril, da je glavna naloga delavske stranke delovati za svetovni mir. Na Sovjetsko unijo pa je apeliral, naj se rajše protudi gojiti zaupanje (do Anglije) kakor pa sumnjenja. Že pred konvencijo se je Laski odločil za na pot z večjo deputacijo delavske stranke v Rusijo, da se bi tam osebno boljše spoznameli kot pa se morejo zavezniške vlade na svojih konferencah in v propagandnih spopadih.

Dalje je Laski poudarjal, da naj Anglija podpira republikansko Italijo, da naj ubežn-

mu grškemu kralju odreče vsako podporo in pa da je čas napraviti konec fašizmu v Spaniji. Dejal je, da bi nadomestitev diktatorja Franca s kraljem, ki ga ji usiluje vatikan, ne bila nobena rešitev za Spanijo.

Ob enem je Laski našteval, v kakem položaju je delavska stranka Anglijo dobila v svoje roke in da se tradicij torijske politike ne more mahoma izbrisati.

Mnogo konstruktivne graje

V razpravi o delovanju ministrov laboritske vlade je bilo veliko graje — sploh so bile nekatere kritike iz levičarske skupine izredno ostre. In iz odobravanja, ki so ga bili kritiki delični iz vrst delegacije so nekateri časnikarski poročevalci tujeznskega tiska sklepali, da bo Bevin bržkone dobil nezupnico. Kajti on je v sedanji vladni vodilna osebnost, čeprav ni njen predsednik.

Glavne pšice so padale na Bevina zaradi Grčije, Spanije, (Konec na 6. strani.)

NESOGLASJAM VELIKE ČETVORICE BI NITI MOLITVE NE MOGLE POMAGATI

Ko se je minulo soboto odpeljal naš državni tajnik Byrness v Pariz, je dejal dan prej, da naj molimo za njegov uspeh.

Ceš, ako ne zmaga pavadna razsodnost, naj nam sas molitev pomaga k rasvetljenju.

Dejal je, in ob enem dne 13. junija angleški minister vnanjih zadev Ernest Bevin, da je Sovjetska unija glavna, ali edina zavora svetovnem miru.

To je bilo veliko rečeno in Moskva seveda odgovarja nazaj.

Ta teden so se sešli vnanji ministri velike četvorce v Parizu znova, vsi zaskrbljeni, da bo morda polomljada med njimi še večja kot na njihnih prejšnjih sessankih. In baš zato je naš državni tajnik Byrnes dejal, da potrebuje veliko molitve v svoji misiji.

Če bi ocenaši kaj pomagali, bi človek verjet Byrnesu, da naj molimo v pomoč njegovi misiji. A prav gotovo je, da on verjame v moč molitve toliko kakor lanskis sneg.

Kar naš državni tajnik ve, in kar Ernest Bevin ve, in pa Vjačeslav Molotov, je to, da se zmagovali sile ne morejo zediniti.

Baš na tem kraju smo v najtragičnejših dneh vojne poudarjali, da se gre tu samo za interes. Seveda, ideale so razne vlade tudi naglašale. Ampak kadar se gre za res, ideali izginejo za kulise in na pozornici se pojavi steberi tistih, ki jim je za privatni profit.

Cisto pravilno se lahko razume izjave Bidaulta, Molotova, Byrnesa in Bevina, da jim je za sloga. Vsi štirje vedo, da bi bila tretja svetovna vojna večja katastrofa kot že katerakoli prej. A vzroki za vojne so še tu. Teh pa nočejo ali pa ne znajo odstraniti.

V Parizu so na sestanku vnanjih ministrov velike četvorce Angleži in Američani Rusiji znova očitali, da se ne more ali pa ne zna poglobiti v položaj in zato da buta ob stenc.

Ena spornih točk je Trst. Američka in angleška vladata ga zahtevati za Italijo.

Dalje je sporna točka mirovna pogodba z Avstrijo. Anglo-ameriška koalicija sta za priključitev Avstrije v takozvani "zapadni blok". USSR pa deluje, da se njen "želesni obroč" razjene čim daljše proti zapadu. Vojna s Hitlerjem je nad leta dni končana, a ne bo pa je še konec med takozanim vzhodnim blokom, ki ga predstavlja Sovjetska unija, in z zapadnim, ki mu sedaj načeljuje Zed. države.

V bistvu pa je to borba med privatnim lastništvom, to je, med kapitalizmom, in med takozvanim komunizmom, ki ga Moskva zastopa.

Miru v tem položaju ne bo. In ker to naš državni tajnik Byrnes ve, je ob svojem odhodu v Pariz prosil, da naj molimo zanj — namreč za uspeh njegove misije.

Zal, da molitve nič ne pomagajo. Razum bi, tegpa je silno malo, posebno v diplomaciji.

Pošiljanje denarja v Jugoslavijo

Chicago, III.—Pogajanja med Zed. državami in Jugoslavijo so bila zaključena glede poštnega denarnega prometa, in zoper je moge pošiljati denar. V Jugoslavijo po mednarodnih denarnih nakaznicah (International Money Orders). Pristojbina je predvojna — to je, en odstotek za zmesek deset dollarjev: 10¢ za \$10, 20¢ za \$20, in tako dalje do \$1 za \$100. Ko kupite mednar-

dno denarno nakaznico, plačate v dolarjih, a tam bo izplačana v dlanjih po vrednosti, ki je bila določena pri pogajanjih. — Pripovedljivo je tudi, da pošljete svojcem tam mednarodne povratne kupone (International Reply Coupons). Vsak kupon stane 9¢, tam pa dobi na posti za ta kupon znamko za navadno pismo v Ameriko. In ker stane jugoslovanska poštnina za navadno pismo do 20 gramov 5 din., si lahko predstavljate, kako veseli bodo vaših kuponov.—J.Z.

v radju in v kongresu stokanja, kričanja in zgražanja, da je bilo jojo.

Nastala je stavka želesničarjev. Samo dve njihni uniji sta stopili vanjo, 18 ostalih pa je bilo proti nji. Toda ker so v prvima dvema lokomotivni strojevdje in po vlakospresnem osebje, je bil hipoma ves želesnički promet ustavljen. Ne sicer za dolgo, ampak ustavljen je bil.

V New Yorku so v začetku leta zastavili operatorji vzpenjača. Tisoče in tisoče ljudi ni veliko. Ampak če so na pravem mestu, vrzejo lahko vse njen ekonomsko življenje v polom. Tako se je zgordilo v zadnji stavki premogarjev. Cepav imamo naravn plin, olje, gasolin in elektriko, vzliz temu je teh pol milijona podzemskih kopačev povzročilo krizo in bilo je v tisku,

v elektrarnah in plinarnah. Ni bilo luči, ne kuriva. Iz teh stavk sedaj ugibajo, da ima večina, ki se izrazuje v volilnih bojih sploh še kaj moči, ali pa je to le teoretična demokracija? Kongresniki, ki pravijo, da zastopajo ves naš 140 milijonski narod, so kleti, pisali postave in glasovali, toda to ni prineslo niti enega koščka premoga na površje. In tudi če bi še tako rogovili, tudi vlaki bi še zdaj ne vozili, če se ne bi želesničarji podali.

Predsednik Truman je zagrožal, da bo našo trgovske mornarico operiralo vojaštvo če pride do stavke. Pa so rekli želesnički drugod, da tovora s stavkajočimi ladji ne bodo izlagali in tako bi vsa američka pomorska, vojaška in atomska sila nič ne izdala. Ladje bi obstale v pristanih in naš kongres bi zamenjal.

Vpijejo le o poviških mezde, pa prav malo o naglem višanju cen

Skozi od početka tega leta je bilo v tisku in v radiu, pa v kongresu kričanja proti stavkam. Nihče pa ni hotel na ves glas omenjati tistih "stavkarjev", ki so krivi industrialnih sporov.

Oni kontrolirajo produkcijo in distribucijo. Najamejo te, če pomeni profit zanje. In te zavrejo ako ni več pogojev zanje.

Način ameriških unij v kampanjah za višanje plač ni odobravanja vreden, ker cilja nikoli ne doseže.

Delavec dobi višjo mezdo v eni industriji, a izdelki pa se maha podraže za vse. In tako gre iz enega obrata do drugega. Ni še od tega minulo pol leta, pa so že vse pridobivite izgubljene.

Slabše šele pride.

Zivila so se v tej dobi (med vojno in potem) podražila povprečno 50 odstotkov, če jih kupuješ po "dostropnih cenah". A na črni borzi je treba seveda še globlje pošeći v žep.

Vsem mesinam so šle cene kvikiša, pa kruha, mleku, maslu in drugi potrebeni hrani. Dvignjene so obuvalom in oblekam. Vrh tega pa prihaja vse to na trgu v čezdalu slabši kvalitet — torej je podražitev tudi s te strani.

Podražila se je voznina v vlačkah, številke v jedilnih listih in restavracijah rastejo — sploh kaj bi človek našteval!

Kongres bi nas morda lahko predelal nad dvajset let, ni velikih naselbin, toda s pomočjo federacije SNPJ in krajevne organizacije Prosvetne matice je bila med njimi ustvarjena vez in duša ji je bil Joseph Snay.

Ko je prevzel tajništvo kluba "Naprej" št. 11 JSZ — po izselitvi Antona Gardna iz Bridgeporta, je držal to postojanko ponokon in bila je glavno žarišče naših aktivnosti v vzhodnem Ohiu in v bližnjih naselbih sosednih West Virginije. Pred njim je bilo tam precej Proletarčevih zastopnikov, ki so storili po svojih močeh za iztrajevanje poteklih naročnikov in pridobivanje novih naročnikov. Pokojni Joseph je šel v ondot-

JOSEPH SNOY

Ni še tako dolgo tega, ko nam je pisal, da se pripravlja na operacijo. Zdravnik mu je dal upanje, da bo prestal in o-krevral. Toda umrl je dober dan po operaciji. Bolehal je na želodec že mnogo let. Dasi se je pažil in se držal predpisane diete, je prestal silne bblečine. A obupal ni nikoli. Niti ne počival. Zdravi ljudje so se branili de-

nih naselbinah prvič na agitacijo za Proletarca s Tonetom Gardnom (o tem piše Garden v Prospektu z dne 12. junija) in po njegovem odhodu pa se je Snay za to delo navdušil toliko, da smo imeli v zgodbini tega lista le malo toliko uspešnih agitatorjev kot je bil on. Obiskal je po večkrat v letu ne samo naselbine v svojem okraju in v W. Va., ampak tudi po zapadni Penni in drugje. Bolezen je tedaj že čutil in se pazil, da se mu ne bi povečala.

Ko so naše rojakinje po naselbinah spoznale, da mu je želodec iz reda, so mu postregle s hrano kakršna mu je prijala.

Joseph Snay je bil vzlj slabemu zdravju družaben človek. Zato je bil povsod dobridošel. Postal je izredno priljubljen in videli smo ga na velikih zborovanjih v Ohiu in Penni, na konvencijah SNPJ in kongresih JSZ, na krajevnih konferencah, na sestankih za ustanavljanje zadrug, bil je delaven v SANSu in za ZOJSA, za relief — za Rdeči križ — sploh, njegove energije so bile brezmejne, ker imel je silno voljo za delo.

Z delavskim gibanjem se je seznanil že v Kansasu, kjer sta bila z "Big" Tonjem Tomšičem velika prijatelja. Star je bil takrat še 17 let.

V svojih spominih na dobo v Kansasu je pisal v Majskem glasu (l. 1935):

"Poznal nisem ne svojih staršev, ne bratov, ne sester, čeravno nas je bilo sedem otrok v družini. Jaz sem izmed njih najmlajši in edini, ki živim. Vsi drugi so pomrli, predno mi je bila prilika jih spoznati. Tako sta mi oče in mati umrli predno sem dopolnil tretje leto starosti . . . V takih življenskih okoliščinah sem skusil veliko težkega tam in tudi tukaj . . ."

V Ameriko je prišel leta 1909. Doma je bil iz Zalne pri Grosuplju. Živel je nekaj mesecev (Konec na 5. strani.)

MNOGO BOJEVNIKOV SMO IZGUBILI — TREBA JIH JE NADOMEŠTI

Joseph Snay je umrl — in to je pomenilo, da smo izgubili človeka, ki je bil eden izmed najboljih naših agitatorjev v vsi Proletarčevi zgodbini.

V Detroitu smo izgubili Kokanoviča in Berlisga. V Chicagu Toneta Puca, Frank Podlipca, L. Volka in par drugih.

Cleveland, naša trdnjava, je izgubila v mnih par letih precej moči.

Kdo jih naj nadomesti?

Pokojnega Snaya je v klubu št. 11 Naprej JSZ nasledil John Vitez. Je energičen in bo nedvomno storil vse v svoji moči, da nadomesti izgubljeno moč.

In prav to, kako nadomesti vse te moči, je naš glavni problem.

Delo, ki so ga naši pokojniki vršili, je bilo ogromno. Predstavljali so si, da ga bodo tudi dovršili. Ker imeli so vero, da socializem zmaga "v našem času".

Naloge pa so še vse tu in z njimi moramo dalje.

Tam, kjer je potoval pokojni Joseph Snay, je veliko ljudi našega prepričanja in če niso dovolj pomagali prej, bodo morali toliko bolj v bodoče, da ne bo ne Prosvetna matica, ne društva, ne JSZ, ne naše publikacije na škodi.

Ljudje umirajo, drugi se rode.

</div

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DŽAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Indaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka po polnem za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$8.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Umberto po sili spoznal, da je monarhizem povsod v zatonu

Predno so se volitve o vprašanju bodoče oblike italijanske državne tворbe pričele — vršile so se 2. junija — je kralj Umberto II. obljubil, da bo sledil ljudski volji.

Predlog za republiko je dobil nad dva milijona glasov večine. Manjšina, največ v južni Italiji, pa je pričela razgrajati z ohranitev kralja in Umbertu je to dalо pogum, da se ni hotel takoj umakniti in tudi še potem ne ko je to storil le pogumno, da prava sodba o izidu volitev še ni bila izrečena.

Med tem je bilo v izgredih ubitih precej oseb, veliko ranjenih in pa mnogo lokalov levicaških strank je bilo razdejanih: skoro vsi in Neapelju in v nekaterih drugih mestih v južni Italiji.

Savojska dinastija je ena najstarejših vladarskih hiš v Evropi. Bilo ji je dobro. Naravno, da ji je žal za službo. Sicer bi jo izgubila že v začetku po strmoglavljevnu Mussolinija, a je zaveznika vrhovna komanda smatrala, da je boljše, če dvor ostane "do volitev", med tem pa naj se Italijani rajše bore za strmolagljenje Hitlerja. Umberto po naj igra vlogo kralja.

V Italiji bodo še spletke, da se porine nazaj na prestol. Ampak če bila v zaveznikem vrhovnem poveljstvu pravica, kot pravijo da je, bi moral biti Umberto obtožen že davno za vojnega zločinka — kar je — ne pa biti protetiran v vladarski službi! Isto velja za njegovega očeta Viktora Emanuela, ki je šel stare dni preziveti s svojo ženo (Crnogorko) Ileno v Egipt.

Umberto si je pripravil zase in za družino varen stan na Portugalskem. A se mu tja nič ne mudi.

S padcem savojske dinastije je zatonila na kontinentu Evrope zadrnja važna vladarska hiša. Belgija je še monarhija, a je brez kralja. Nizozemska se še diči s svojo kraljico, Rumanija je še monarhija, in pa preko Baltika Norvežka in Svedska.

In seveda Velika Britanija. Kralj Jurij se bržkone ob prenjevanju na takih rečeh ne počuti dobro. Pa tudi grški ubežni kralj ne, ki ga narod noče nazaj, ima pa grško vlado na svoji strani. Nedvonom i Peter II. vsem takim pojavom z nevoljo sledi.

Sli so Hohenzolerni, Habsburžani, car Nikolaj in njegovi Romanovi, bolgarski dvor, Karadžorževici, španski dvor in cela vrsta drugih kraljevskov in kraljev — vsi v zelo kratki dobi dobrih treh desetletij.

Ako gledamo razvoj z vidika propadanja dinastij, morda pa se svet vendarle pomika v civilizacijo!

Ameriški protestanti se končno le opogumili, da — protestirajo!

Ko je pokojni predsednik Roosevelt med minulo vojno ustanovil diplomatske zveze z vaticanom, so mu protestanti to zamerili, češ, saj Zed. države niso katoliška dežela in vrh tega imamo tradicijo, da je cerkev ločena od države! Čemu torej posiljati ambasadörja k papežu v Rim?

Roosevelt je kritikom pojasnil, da je Vatikan bil baš v tistih usodnih mesecih največje gnezdro mednarodne diplomacije. Tam so, bili nemški, italijanski in japonski poslaniki, pa francoski (Pétainovi-Lavalovi ljudje) Španija je bila zastopana, Portugalska pa Argentina, s katero smo se kregali itd.

Dalje so bili one dni v Vatikanu diplomatski veljaki hrvaškega kvizilista Pavelića, slovaškega Tisa, pa belgijski, nizozemski in drugi taki zastopniki, ki so bili v Hitlerjevi službi.

Naš pokojni predsednik se je takrat odločil poseči v to goločan. Koliko mu je res uspelo, bo povedala zgodovina.

Protestantske cerkve v Zed. državah so se takrat s to čudno poteko vlože "spriajaznile", ker jim je bilo zagotovljeno, da bo "priznanje" trajalo le do konca stiske, to je, do zaključka vojne. In Roosevelt jih je tolažil tudi s tem, da ker po ustavi nimamo nobene državne cerkve in pa ker je ločitev cerkve od države pri nas (v USA) zasidrana stvar, se ni bat, da se bi to spremenilo. In pomirjeval jih je tudi s tem, da za poslanika pri papežu ni imenoval katoličana, temveč protestanta. Ta mandat je dobil bogataš Myron C. Taylor, bivši glavar jeklarskega trusta.

Vojne je že nad leto dni konec, a naša vlada še krši zvezno ustavo. Kajti še vedno se ji zdi "potrebno" imeti "ambasadörja" pri papežu.

Protestantskim cerkvam je bilo tega končno zadosti, pa so se zdrženo obrnile na predsednika Trumana, češ, kaj vendar misli? Odgovoril jim je po dolgih ovinkih, da se naša "umetna ambasada" pri papežu ukine čim bo sklenjen mir. (V mislih je imel mir z Italijo.)

Pij XII. nam je sicer v nagrado imenoval nekaj kardinalov, a protestanti teh stvari ne gledajo z njegovega in Trumano-vega stališča. Sedaj se resno vprašujejo, če je bilo sploh potrebovano koga poslati med intrigante v Vatikan. Saj bi lahko kardinal Spellman zadostoval! Čemu treba še kakega ameriškega kapitalističnega zraven? Ali pa je morda baš to kaj pomagalo, da se je pospešil Mussolinijev padec?

Katolička cerkev ni največja na svetu. Ampak je edina velika cerkev, ki je ob enem političnem stališču.

Glasuj za našo listo, je bilo rečeno, iz Vatikana volilcem v Italiji, ali pa boš šel po smrti v večni ogenj.

Ali je za ameriško vlado, ki se toliko ponaša z demokracijo

VSE JE ROZNATO NA SLIKI. Gornje so predsednik unije premogarjev John L. Lewis (na desni), predsednik USA Harry Truman (na levi) in vmes pa drugi politiki, ki morajo biti zraven pri takih rečeh. Lewis pravi, da je bila zmaga za unijo sijajna, a njegovi nasprotniki pa trdijo, da tudi če delajo vse do enega še leta in pol vsake dan, pa ne bodo nadomestili izgube na zaslužku. Naj bo kar si že bodi, premogarji so zmagali, kar se je v njihih prejšnjih stavkah le redkokdaj dogodilo.

KATKA ZUPANIĆ:

IVERI

Pasje vijolice

Ko sem za svojih otroških let nekoč nabrala šopek vijolic, jih v kozarcu postavila na mizo, "da bo vsa hiša lepo dišala", so se mi naši sramejali. Da te vijolice niso prave, ampak da so divje, pasje, so mi rekli.

Meni so se zdele le nekoliko bleščice, v ostalem pa prav nič družačne od onih zgodnjih, ki so po vrtu, po obrovju in pod omejki rastle v gostih jaticah ter z obrazki proti soncu stale kakor na pozor, in ki so tisti čas že odčevete. Pogrešala pa sem seveda njih prijetni vonj. Toda nos imajo svoje muhe. V sami srajčici smukneš iz gorke postelje, pa stečeš iz hiše gledat, kje je mama. In zgodi se, da ti potem nosi več nos, ampak pipa, ki pušča.

Ali človek se nerad poda. Naj je premeril svoje življenje do srede, ali mu je že bližu konca, ali pa se je jedva izlučil iz lumenje — njegova bi morala obvezati. "Eh, kaj! Vijočice so vijolice!" sem se preglastio in presvojeglavno odrezala.

"Da, ko bo redkev repa," me je zavrnil oče, ki ni trpel trme, pa prijet na kozarec in pljusknil iz njega vodo s šopkom vred ven skozi okno. To je bila kazenska rožica, pa bi moral ne dolžno in se umaknila za vogal. In sem slišala: "Presneto! Ti pa znaš! Poštenu si jih navil!"

"I, nu, zakaj pa sem misil, " Nakar sta se oba zasmajala. In ta smeh ni bil lep.

Nisem pozabila njunega smeha, ne njunih besed, zato tudi ne patrovih belih rok ter njegovega rdečega obrazca, zlasti ne njegovih groženj in ne zapovedi: Moli, kakor ... in delaj, kakor ..., kajti to vse skupaj je bilo v strašnem neskladju ali pa v skladju, kakor se vzame.

In morda, morda je baš v tem zadnjem jedru njihove krščanske socialne demokracije.

Ampak meni so še vedno ljubše pasje vijolice, nego pa vsakrvene psevdodemokracije.

Leta pozneje sem na moje veliko presenečenje čitala, da je nad dvestopetdeset različnih vrst, ki spadajo vse v družino vijolice, všeči nam vsem dobro poznane mačehe.

Ko zasledujem sodobno politiko, se mi zdi, da postaja zadnje čase to bolje strašno bohotno.

Recimo demokracija, ki je bo kmalu več vrst, nego vijolice. Včasih je imela v slovarju eno samo postavko, poslej pa bo skoraj samo zanje posebnega slovarja, ako bomo hoteli vedeti, kaj je ameriška demokracija in kaj angleška, ali italijanska, in tako dalje. Kolikor dežel, toliko menda demokracij. Tako jo ceframo vzdolž in potem še vzdolž, to je po raznih političnih in celo verskih skupinah.

Prav zares mu pošljem nekaj milijonov nemških mark, kdor bi mi znal razložiti, kaj je na

in z vero v štiri svobodščine, pošljem podpirati tako cerkev, ki posega v volilne boje s strašenjem, da bodo vse, ki drugače volijo, kakor ona hoče, "večno pogubljeni".

V ameriški politiki je sicer neizmerno hinavščine. Ampak igra apizanja vaticanu je ena izmed najbolj neodpustljivih in je čudno, čemu so jo protestantske sekte toliko časa trpele! Je pa napačno misliti, da je s tem končana. Ameriški klerikalizem je sijajno organiziran in v vladu v vseh oddelkih je zastopan toliko, da je v marsičem odločilen faktor. In to je, kar protestante bolj boli kot pa da Truman še vzdržuje svojega "ambasadörja" v Vatikanu.

Protestantskim cerkvam je bilo tega končno zadosti, pa so se

poudaril važnost kampanje, ki jo vodi SANS v zbirjanju skladov za zgraditev otroške bolnišnice v Sloveniji. Njegov govor je napravil močan vtis na udeležence proslave.

Kvartet pevskega zborova "Prešeren" (F. Gradišek, T. Prelesnik, J. Prelesnik in R. Vilimek) je zapel par mičnih in domačih pesmic, ki so, kot navadno udeležencem ugajale.

Nastop mladinskega krožka "Perfect Circle" št. 26 SNPJ je bil zelo zanimiv in priznati se mora, da je dobro izvežban za nastope. Člani (dečki in dekle) tega krožka so igrali, peli slovenske pesmice in plesali.

Nastop zavedna rojakinja ga Louise Keleminic iz Gorya, Indiana, se je odzvala vabilu za nastop na tej proslavi in zapela tri lepe pesmi, eno od teh v angleščini. Na glasovir jo je spremljala njena hčerka Gloria.

Kot glavni govornik bi imel nastop predsednik SANS-a Etbin Kristan, toda vsled bolezni ni mogel priti, postal pa je brzavni pozdrav in želel prireditelju mnogo uspeha.

Nato je bila predstavljena ga Nada Kraigherjeva, članica misije jugoslovenskega Rdečega križa, ki se je ta čas nahajala v Zed. državah. Povedala je maršakij zanimivega, pa tudi strašnega o partizanskih borbah, katerih se je tudi sama udeležila, o groznom trpljenju ranjencev, o pomanjkanju kirurgičnih instrumentov in zdravil, o strahotnih razmerah v begunskej taborskih, bedi in trpijanju, kakor tudi o sedanjih težavnih razmerah v starci domovini. Občinstvo je njenim izvajanjem sledilo v velikim zanimaljanju.

Naše zavedne in agilne rojakinje so med tem časom (in nekatere tudi prej) pobirale prostovoljne prispevke in sklad otroške bolnišnice v Sloveniji in nabralo so lepo vsoto, vsega skupaj \$2,007.90. Imena prispevateljev in vsote so bila objavljena v naših listih v seznamu št. 5 iz SANSovega urada.

Zahvaljujemo se najiskrenje obema govornikoma, pevskemu zboru "France Prešeren" in njegovemu kvartetu, mladinskemu krožku "Perfect Circle" št. 26 SNPJ, ter govorjej Keleminic in njeni hčerkami za nastope na programu. Enako se zahvaljujemo rojakinjam, ki so pobirale prostovoljne prispevke, kakor tudi oglaševalcem in nabiralcem oglasov, vsem darovalcem in vsem delavcem in delavkam na tej prireditvi, ter sploh vsem in vsakemu, ki je na kakršenkoli način pomagal k lepemu uspehu. Končno iskrena hvala tudi vsem udeležencem, ker brez njih bi ne bilo prireditve in ne uspeha, kakršnega smo dosegli s to proslavo.

Poročilo o dohodkih in izdatih prireditve same, bo objavljeno pozneje, kadar bodo računi zaključeni.

S pozdravom, za Centralni odbor podružnic SANSA v Chicago

Ako verujete v poslanstvo, ki ga vrši "Proletarec", pomagajte mu v pridobivanju naročnikov in zbirajte prispevke v njegovem tiskovnem skladu!

Frank Smith, tajnik.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

(Joško Ovin piše svoje razgovore za sodobnost. Ampak kot pojasnjeno na prvi strani, je list zaražen po požaru v tiskarni za teden zkasnil.)

Clovek, ki bo v poznejših časih beležil zgodovino današnjih dñi, bo med drugim lahko zapisal, da kogar hočeo bogovi pogubiti, ga najprvo udarijo s spletom. In naši državni bolehalojo za to boleznijo, kot so bolehali njih predniki v Versaillesu pred sedemindvajsetimi leti.

Menda se nikdar prej ni bilo toliko nezaupanja in negotovosti, toliko sumnjenja, neresnice, groženja in rožljanja s sabo, ter priprave za se strašnje klanje, kjer menda ne bo ne zmagovalca in ne premagancem — kot v zadnjih časih. Ali naši zavezniki državni res pripravljajo svet za nekakšen masni "harakiri"? Ali je samo nekakšno makiavelsko zavijanje pravih smotrov? Ali je tukaj boj na smrt med dvema pojma: človeške družbe?

Da je tukaj grupiranje sistemov, kot smo jih poznali v zapadni Evropi in Amerikah, je gotovo. To se je pokazalo še pred zaključkom vojne v Evropi. Vatikan, monarhije, aristokracija, kapital, sploti vse kar reprezentira gospodarstvo oblasti, skuša in bo storila vse v svoji moći, da ostane Evropa ter ostala kontinenta, kateri niso pod ruskih vplivom, takšni kot so bili pred vojno in če ne tako — sasčisto malimi spremembami. In da ohranijo so absolutno "fire proof".

Takoj po katastrofi je naš oče župan dal zapreti celo vrsto kabaretov, gledališč in drugih poslopij radi nezadostnih varnostnih naprav. Zmori zvonomo toči.

Domače stvari

PRIPOVEDNI DEL

JANEZ SAMOJEV:

Kadar onemijo transmisijske, kadar obmolknejo stroji...

(Zapiski iz boja za vsakdanji kruh in dostenjstvo človeka.)

Vstavaj prokljatstvom zakljem...
Ruska narodna.

Veliko poslopije. Okrog njega polje. Na polju majhne, skromne hišice. Visok, respekt vzbujajoč tovarniški dimnik sile nemški kviški, uporno. Okna poslopa so kakor v podstrešnih stanovanjih, drugo poleg druga, za okni pa so obširne dvorane tovarne, kjer se vrte statve, vretena in stroji.

Pri teh strojih, vretenih in statvah stote delavci in vodijo kakor dirigenti pri velikem orkestru njihovo gibanje. Stroji z mehanično spremnostjo napenja jo cele snopne nitki, jih prepletajo in tko, da se na drugi strani vreten in statve pojavlja lepo tkano platno.

Oči delavcev so uprte v tanko čolničko, ki prejemajo in z urno naglico vežejo snopne nitki, begajočega čolnička ter tako uravnava njegov tek.

Zrak med stroji, statvami in vreteni in v vsej tovarni je pomšan z nevidnim prahom, ki lega na pljuča, šegeče v grlu in draži. Obledeli obrazzi oznanajo tbc. Utrenjenost in resignacija veje iz teles.

Stopil sem k delavki.

"Koliko ur na dan strežete statvam in vretenom?"

"Osem ur."

"Nepretgoma?"

"Z enournem odmorom nepretgoma. Imeli smo prej s tovarnjem dogovor, da bi delali ne-pretgoma od 7. do 15. ure. Saj veste, človek si po delu rad nekoliko oddahnje. Rad bi se nekoliko prepustil samemu sebi. Mnogo nas je, ki hodimo po celo uro daleč v tovarno in tisti enourni odmor opoldne nam je na-ravnost muka."

Tiko zakašlja v ruto in oči ji ugasnejo.

"A ni pristal?"

"Preklical ga je. 'Od 8. ure zjutraj,' je rekel, 'boste odslej delali in do 12. ure dopoldne. Ena ura zadostuje, da se najste, nato pa od 13. do 17. ure pridno naprej.'"

Ironično-grenko se je nasmehnil in ponovila: "Pridno naprej, kakor da drugače lenarimo, kakor bi se dalo v akordu lenariti. Saj statev in vreteno tudi nečeta čakati."

"Kako pa vas tovarnar plača?"

Pogledala me je in v njenih očeh je blisnila jeza. Jeza izkoriscanega človeka.

"Sramotno. Kakor da smo ubogi svetopisemski Lazarji, ki sedimo pod bogatinovo mizo, in kakor nam zadostuje drobtina ali oglodana kost z njegove mize. — V 12 delovnih dneh dobim, kakor je sreča, 130 do 150

dinarjev, ali na dan nekako 9 do 10.25 dinarjev." "In na uro," sem pristavil in v mislih računal, pa je segla kar v besedo in dodala:

"1.50 dinarjev približno ali tako okrog. Pasji zaslužek."

Skríla je ramena in rekla:

"Ali... živeti se mora. Kruha ni in zato moramo delati, kakor nas plača, ker," je tiše dodala, "ker tudi pravice ni."

"Poštenosti, recite, poštenosti," sem rekel. "Pravica, to je namreč takšno testo, kakršen je tisti, ki ga mesi. Falot, pa je tisto tudi falotovsko."

"Resnica," je pritrídila. "Saj pri tem zaslužku neverno, ali v resnici samo toliko zaslužimo in kje in kako nas goljufajo, kajti ne dovolijo nam kontrole, da bi vsak delavec lahko kontroliral, koliko prav za prav v resnici na uro ali na dan-stke."

"Kako to?"

"Vidite, delamo na akord. To je zdaj povsod moderno, ker z akordom pač delavec do skrajnosti izpravi svojo delovno moč, ne da bi kaj pomicjal. Vabi ga, kakor opij, tisti izrek tovarnarja: 'Cim več narediš, tem več zaslužiš.' Da pa bi lahko delavec videl, koliko da sadu njegovo delo, nima nobene kontrole. S statev in vretenom so namreč odpavili kontrolne ure."

"Kakšne so bile tiste kontrolne ure?"

Pokazala je statev:

"Vidite... Tuljave so različne

širokosti, široke po 75 cm do 150

cm in imajo nitki pri nitki, tako

da tvorijo te nitke nekako progo.

Preko te proge pa bega sem

in tja čolniček kakor prst in

prepleta nitke in tako tke platno.

In po tej stekani progi se računa akordno delo. Na primer, glejte, od enega kvadratnega centimetra, ki ima 9 nitk, nam

za meter tkanine plačajo 18 par.

Od 1 kvadratnega centimetra,

ki ima 13, 14 nitk, pa 25 par."

"Torej," sem računal, "pri 1 kvadratnem centimetru z 9 nitkami je v enem metru kar 900 nitk!"

"Da, čolnič mora sem in tja

po teh, s tuljave nategnjeni

nitkah, zbežati 9-krat, da je

stkan en centimeter... Pri tem

so pa statev tudi različne.

Ne-

katere tkoje hitreje, druge po-

časneje. Vedno je treba paziti,

vedno tretpetati, da se kaj ne po-

kvare, če ne, je kazens.

Dajejo nam slabo prego, samo da je po-

cenji. Za akordno delo pa slaba

prega ni za rabo. V štirih urah,

na primer, komaj stekmo 2 metra."

"Kaj se pri tkanju nitke rade

trgajo?"

"Če je dobro blago, se kveč-

"

Na glas pa sem rekel:

"Bog Mamon in Zlato tele go-

spodari s Človekom. In samo,

ker se mu ljudje puste."

Pogledala me je:

"In če bi se ne pustili?"

"Tedaj bi izginil bog Mamon

in Zlato tele bi se razili v bla-

gostanstvo Človekovo."

(Dalje prihodnjič.)

"Prokletoto tako izkorisčanje

človeka," sem stisnil z zobmi.

Na glas pa sem rekel:

"Bog Mamon in Zlato tele go-

spodari s Človekom. In samo,

ker se mu ljudje puste."

Pogledala me je:

"In če bi se ne pustili?"

"Tedaj bi izginil bog Mamon

in Zlato tele bi se razili v bla-

gostanstvo Človekovo."

(Dalje prihodnjič.)

"Poslušajte

vsako nedeljo prvo in naj-

starejšo jugoslovansko ra-

dio uro v Chicagu od 9. do

10. ure dopoldne, postaja

WGES, 1360 kilocycles.

Vodi jo George Marchan.

da prejmete drugi ali
tretji opomin o
potečeni naročnini.
Obnovite jo čim
vam poteče. S tem
prihramite upravi na času
in stroških, ob enem pa
izvršite svojo obveznost
napram listu.

NA KITAJSKEM je beda marsikje še večja kot v najbolj prizadetih evropskih deželah. Med vojno je bilo na tisoče Kitajcev od sovražnika pregnanih. Rdeči kriz je zgradil posebno taborišča, v katerih dovala živež in druge potrebščine po rekah.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Naše aktivnosti v zadnjih nekaj tednih:

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je poslal 22 naročin.

John Pešnik, Fontana, Calif., poslal 4 naročnine in \$4 podporo listu.

Frank Cvetan, Johnstown, Pa., je poslal 2 naročnine, med njimi dve novi.

Chicago: Frank Zaitz 6 naročnin, Charles Rak 2, Chas. Pogorelec 8, John Rak 1, Louis Zorko izročil \$25 podporo listu, ki jih je prispevala konferenca J. S. Z. in Prosvetne matice za Illinois in Wisconsin. Ernestine Jugg je obnovila naročnino za njenega očeta v Kansasu.

John Zornik Detroit, Mich., ki se ni že precej dolgo oglasil, je poslal 6 1/2 naročnin, Joseph Koršič pa 8 in \$1 podporo listu.

Joseph Mihelich, East Helena, Mont., je poslal 2 naročnini.

John Goršek, Springfield, Ill., je poslal 2, Joseph Ovec pa 2 naročnini.

Frank Volkar, Maple Heights, O., je spet poslal 2 novi naročnini.

James Dekleva, Gowanda, N. Y., je poslal dve naročnini.

"Big" Tone Tomšič, Oakland, Calif., je zdaj na obisku pri prijateljih po vzhodnih državah, katere hočeta videti še enkrat z mamo. Predno sta odšla je še poslal \$1 podporo listu, ki ga je prispevala Mrs. Max Arnsk, iz pota pa je poslal 2 naročnini in nadaljni \$1 podporo. Tako Tone skrbi tudi na svojem potovanju za stvar, ki mu je pri srecu.

Matt Malnar, Willard, Wis., je tudi eden izmed dobrih začetnikov Proletarca. Skrbi, da so naročnini tam plačane. To pot jih je poslal 7.

Anton Shular, Arma, Kans., je poslal 2 naročnini, to pot nove. Pravi, da v krakem obiše še ostale naročnike tam okrog.

Lawrence Selak, Star City, W. Va., je poslal 2 nove naročnini in \$2 podporo listu.

In s tem, sodruži in somišljenci, je končana moja doba kot upravnika Proletarca, nekaj mesecov več kot 25 let, in skoraj enako dobo kot tajnika J. S. Z. in Prosvetne matice. Vsem, ki ste to dolgo dobo sodelovali z menom pri našem skupnem delu v korist naših publikacij in organizacij, moja iskrena hvala. Moj naslov od zdaj naprej je 2321 So. Avers Ave., Chicago 23, Ill. Veselilo me bo, ako se me kdo spomni s par vrsticami. Tudi jaz bom isto vratil kolikor največ bom mogel. Torej, še enkrat vam nadaljeval z delom za naše liste, za klub "Naprej" št. 11 JSZ, pa se je žal zgodilo drugače. J.S.Z. in Proletarci sta brzjavno naročila venec na njegovo krsto.

Dr. John J. Zavertnik, PHYSICIAN and SURGEON 3724 WEST 26th STREET

Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.

(Except Wed., Sat. and Sun.)

6:30 to 8:30 P. M.

(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.

Tel. Crawford 8440

If no answer — Call

Austin 5700

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American Legion and the Veterans of Foreign Wars.

I am a member of the American

Pismo iz begunskega taborišča**Satira na račun "domobrance"**

Dragi bratranec Jožef
Lahko si mislim, kako si se začudil, ko si prejel moje prvo pismo, zlasti, ker je bilo oddano v Celovcu na Koroškem. Stavim, da nisi pričakoval, da sem še med živimi in da si debelo pogledal, ko si pod vrsticami uzrl moje ime. Nu, saj se sam čudim, da sem še živ, ko sem bil tako rekoče že med mrtvimi in pokopan, pa še brez duhovnikovega blagoslova. Ampak zadnjič Ti o vseh teh strašnih skusnjah nisem mogel pisati, ker nisem vedel, ali bo pismo našlo pot k Tebi ali ne, pa Ti jih bom opisal danes.

Verjemi, Jožef, bilo je strašno in že samo dejstvo, da smo se rešili iz levje kletke in odnesli cele kože preko meje je živ dokaz, da je bil Bog z nami domobranci, to se pravi z edini pravimi slovenskimi patrioti. Že ko se je sredi leta tri in štiridesetega duče Benito prekopicnil s svojega balkončka v Rimu nas je začelo skrbeti, kaj bo z nami, kajti Italijanom je to vzello še tisto malo korajže kar so je imeli — in Bog ve, da je niso imeli na preostanjanje — in vse je kazalo, da bomo izgubili svojega zaščitnika in da bomo prepuščeni na milost krvolčenemu Titu in njegovim partizanom. Tebi se bo morda zdela naša božnja smešna, ampak če bi na svoje lastne oči videl kakor sem, jaz, kako so partizani divjali po naši domovini in morili in požigali in ropali, tedaj bi se mi ne smejal. Takšnih divjakov svet še ni videl! Kaj Nemci in Talijani — s temi smo živel lepo v prijateljstvu in če si jih lepo ubogal pa sempatija lepo pozdravil 'Viva il duce' ali pa 'Heil Hitler', je bilo vse v redu in ti niso skrivili lasu na glavi. Ampak ne tako partizani! Ti rdeči hudiči so nam stregli po življenju noč in dan in gorje mu, kdor je prišel v njihove krvave kremplje!

Nu, pa zaenkrat je bila naša božnja brez podlage. Prišli so Nemci in v naši lepi 'Provinciji Lubiana' je spet zavladal mir in red, z drugimi besedami povestano smo mi spet postali gospodarji položaja. Začela se je za nas doba Novega Reda, katerega smo se z navdušenjem oklenili, saj nam je jamčil varnost naših kož, ki so v partizanski valuti izgubile vso vrednost, ker nismo hoteli trobiti v njihov brezbojni rdečarski rog. Na žalost pa je na tem svetu vse minljivo in tako se je nekegadne kar na lepem tudi Hitlerjev vzorni Novi Red sesul v prah in Nemcem se je začelo od sile muditi na sever, domov na topli zapeček. Domotožje je res huda bolezzen, za katero ni drugega zdravila kakor da jo čim prej pobrišeš domov.

Tako smo ostali brez vsakega zaščitnika. Partizani so to seveda brž izvohali in čez noč so jim rogovili silno zrastli. Iz gozdov in globeli in iz gorskih votil so vreli kakor pogubna povodenj ter se valili z nevdženo silo proti naši lepi beli Ljubljani. Bile so grozne ure, strašni dnevi. Vesti iz vseh krajev in kotov so si bile na las podobne: Partizani nevdženo prodriajo! Povem Ti, tudi najhrabrejšim med

nami so se tiste dni hlače trešle od strahu! Vendar smo še čakali v Ljubljani, upajoč, da bodo Angleži in Amerikanci prehiteli partizane in Ruse ter nas rešili pred strašno kugo. Sele zadnji trenutek, ko je postal jasno, da naši anglo-ameriški zaveznički ne bodo prišli pravočasno, smo se začeli pripravljati, da jo pobrišemo za škofom Rožmanom in generalom Rupnikom in njunimi ožjimi svetovalci, ki so že bili odnesli pete na varno. Ampak naš trop je imel smolo in pri Kranju so nam zastavili pot partizani. Vnel se je strašen boj na življenje in smrt. Naši so se borili kot levi. Ampak partizanov je bilo kot listja in trave in po kratkem boju smo odvrgli puške ter se spustili v beg. Ampak ti rdeči hudiči so se nenadoma povajili tudi za nami. Tedaj sem v nagnici treščil, v obcestni jarek svojo domobranske blizu in kapo ter se skril v grmovje. Toda zlodji so me imeli v kremljih v petih minutah in z menoj vred moje tovariša, kar jih ni padlo v boju. Začelo se je strašno, nepopisno, nečloveško trpljenje.

Najprej so nas partizanske beštje izstradala na smrt in na to smrt preteple. Nato so nam zvezzali roke z jermenimi tako testo, da nam je kri brižgal izpod nohtov. Potem pa so nam dali v roke krampe in lopate ter nas prisilili, da smo izkopali globoko jamo — naš skupni grob! Strašno delo! Nikdar v življenju nisem potlik tak mrzlega potu kot tisti popoldan. Ko je bil grob izkovan, so nas postavili lepo v vrsto pred svoje strojnice. V meni je zledenela kri, v hlačah pa sem začutil nenavadno toplo. Kako sem si takrat želel, da bi bili na nihovem mestu in oni na našem, kakor v prejšnjih časih, ko smo še bili gospodarji položaja! Ali bi pokazali tem brezverskim tolovajem, kaj se pravi pobijati ljudi kot klavno živino! Ampak zdaj so bili ohi gospodarji položaja.

In potem so zadrdrala strojnice — partizanske strojnice. Kroglo so živigale ko toča. In mi — cvet slovenskega domobranstva in ponos in dika naroda in škofa Rožmana in generala Rupnika — smo cepali v temno, jamo za seboj kot muhe. Tako nas je pomodelo kot vihar kupček prahu.

Ampak rdeči hudiči se še niso zadovoljili. Kakor da bi se bali, da bi v nas ostala kakšna iskrica življenja, so za nameček vrgli v jamo še kak tucat ročnih granat. Nato so naša razmrcvarje na trupla potresli z apnom ter nas zarebli.

Vem, da se boš začudeno vprašal, kako je mogoče, da Ti po vsem tem pišem in če morda ne brijem norec s Teboj. Ampak meni je toliko do šale ali norčije kot do lanskega snega in kar pišem, je živa resnica. Da sem še živ je pač dokaz, da je bil Bog z nami. Saj se spominjam, kako so nas vse učili pri krščanskem nauku: Božja pota so nedoumljiva! In so res. Jaz sam ne vem, kako je bilo mogoče, da sem prišel živ iz tistega pekla. Jaz vem samo to, da sem se sredi noči zavedel v grobu, nad menoj in pod menoj mrzla trupla mojih mrtvih tovarišev in nad nami

PREMOGARJI so nekaj tednov "počivali" in se pri tem spominjali svojih težkih dni, ki so jih prebili v stavkovnih borbah v minulih letih. Gornje je slika premogarjev iz Pennsylvanije.

vsaj meter na debelo zemlje. Kako sem se rešil iz te strašne jice? Ne vprašaj me, ker sam ne vem. Jaz vem le to, da sem se nekoga lepega dne po tistem strašnem dogodku znašel v begunskemu taborišču pri Celovcu, kjer so me Angleži prijazno sprejeli, me preoblečili ter me vprašali, če sem lačen. Seveda sem bil lačen. Na smrt sestrašan. Ampak zdaj mi ni več sile. Angleži so ti fini dečki. Napoled smo na varnem 'n' se lažko poživigamo na Tita in njegove divjaške partizane. Smo, kajtu na Koroškem nas je več tisoč, še več pa v Italiji, kjer je našel zavetje tudi naš priljubljeni škof Rožman, Bog mu daj zdravje.

Morda se boš zdaj vprašal, češ, zakaj sem bežal iz domovine in ali morda nisem imel čiste vesti, kakor so vredno propaganda najbrž trobi tudi med Vami v Ameriki. Ampak ta propaganda je laživa do mozga! Nič se nam ni bilo treba dati, naša vest je bila čista, o tem svetočita škof Rožman in sam sveti oče papež, ki je škofu pisal, da je prav ravnal ter mu podelil paški blagoslov. Nu, in če je škof ravnal prav, potem nam ne more nihče nicesar po pravici očitati, saj smo delali tako in nič drugače kakor nas je on učil. Ce smo pri tem kakem partizanu razbili butico ali ga nataknili na bajonet in tako dalje, ali če smo si včasih privoščili kakobrisko partizanko preden smo jo poslali v pekel, ali če je sempatija kaka naša krogla po naključju zadela kakega partizanskega pankarta ali če smo včasih spustili rdečega petelina na partizanske domove to pač ni bila naša krivda, kajti povelje je povelje in ti ga moraš izvršiti in vojna ni bila še nikdar plesna zabava. Če bi mi ne bili lopali po partizanah ter jih držali v šahu, bi bili vragi zares podvajali in potem bi bilo po nas. V vojni je pač tako: jaz tebe ali pa ti mene. In navezadnjene je bila pravica na naši strani in z njo vred Bog in škof in sam papež, da dučja Benita in firerja Adolfa — naj v miru počivata! — niti ne omenim. Zadnje čase sem se prepričal, da je tudi mnogo Angležev in Amerikancev na naši strani. A kdo je na Titov in partizanski strani? Antikrist Stalin! Samo on, O, da bi kmalu napočil tisti srečni dan, ko bodo naši ameriški in angleški prijatelji in zavezniki napovedali Stalinu in Titu svojo sveto vojsko ter ju z božjo v Titovo pomočjo poginali v pekel, kamor spadata! Potem bomo spet gospodarji položaja v domovini in kdor ne bo s tem zadovoljen, jo bo dobil po grbi. Partizansko nesnago bomo seveda iztrebili, sicer ne bi bili nikdar varni življenja. To je zakon samoohrane.

Tako, vidiš, dragi bratranec, me ni pregnala v tujino težka vest, temveč žalostna osuda našega naroda, ki v svoji suženjski slepoti vzklika "Živijo Tito!" in podobne budalosti. Mi nismo běžali iz strahu pred partizani ali iz bojazni pred justico, temveč zato, ker nismo hoteli postati komunistični hlapi in brezpravni sužnji; zato, ker ljubimo svobojo in demokracijo nad vse. Zdaj pa reci, ljubi bratranec, če moreš, da je zločin, boriti se za svobodo in pravičnost in demokracijo kakor smo se borili mi, slovenski domobranci pod Rožmanom in Rupnikom? Če si se v Ameriki kolikaj navzpel ameriškega demokratičnega duha, teďaj moraš dati prav nam ter nas podpreti v našem pravičnem boju za svobodo in srečo slovenskega naroda, kakor nas podpirajo javno ali prikrito vsi pravi

HELP WANTED

"NO EXPERIENCE NECESSARY"

**GIRLS — WOMENS
PACKING CANDY
AND
MARSHMALLOWS**

Wonderful Working Conditions

GOOD SALARY — MONTHLY BONUS

EXCELLENT TRANSPORTATION

**SHOTWELL
MFG. CO.**

3501 POTOMAC AVENUE

Excellent Opportunity

in a great PLASTIC COMPANY
on the West Coast.

Mold Rm. Foreman, exp. in Compression and Injection Mold Makers. Must be familiar with Plastic Mold Design Production Methods and Steel, and must know how to manage workmen. Unlimited future; excellent starting salary; cost of moving will be partly paid. Write via airmail, state your experience and personal matters, to

PRESSMAN

Experienced & Semi-Experienced

ON

Langston Printer Slotted

TOP WAGES

Paid Vacation

48 Hours per Week

Air Conditioned Restaurant

**STONE CONTAINER
CORPORATION**

4200 West 42nd Place

**Polishers & Buffers
Experienced**

FOR

LIGHT ALUMINUM CASTINGS

Day or Piece Rate

**PROFESSIONAL
MFG. CO.**

1322 WEST MONROE ST.

SECRETARY

To work for Agent — Handling NAME BANDS. Excellent hours. Good Salary. — Call Miss CLEARY after 10:30 A. M.

STATE 6288

Experienced Bushelman

wanted for cleaning and pressing firm. State wages expected and qualifications. Write to HARRY THE TAILOR, Terre Haute, Ind.

Sherrers — Tuckers

Highest wages, time and ½ above 35 hours. Good steady positions.

WELL MADE NOVELTY CO.

317 S. Market

**BEAUTY OPERATORS,
(Experienced) \$40 per week
plus commission — 5-day week
beginner**

MAR-LOU BEAUTY SHOP
3455 North Southport — Bitt. 9740

STENOGRAPHER-SECRETARY
for Sales Dept. — Excellent working conditions — Permanent position — Alternate Saturday — Attractive salary.

Call Mr. Pyle — And. 1414

TYPIST — CLERK

Will accept general office work
Beginner

HAYMARKET 8222

SEWERS

on Ticka and Sofa Beds

**MASTER CRAFT
BEDDING CORP.**

1214 W. 14th St.—Haymrkt. 1701

DICTAPHONE OPERATORS
Accurate typists — Steady employment — Good Salary — New, pleasant, light office

Fred H. Schaub Engineering Co.
2110 South Marshall

Phone Craw. 6410 — Miss Robbie

OPERATORS

Can make over \$1.25 an hour
For one needle Binding Operators. You'll make plenty money. Steady work, 5½ day a week. Time and a half over 40 hours.

ADVANCE MFG. CO. Inc.

315 S. Peoria St.

GIRLS & WOMEN

Experienced Cable Winders

Steady jobs — Excellent working conditions

**PIONEER COIN
MACHINE CO.**

2634 N. Laramie

STENOGRAPHERS

1 with experience — 1 No experience necessary. — 40 hour week — Good starting salary — Air-conditioned office

McALEAR MFG. CO.
1901 So. Western Ave., Can. 7201

**NAROČITE
AMERIŠKI DRUŽINSKI
KOLEDAR
SVOJCEM V
STAREM KRAJU**

**Stane \$1.65 s poštnino vred. Pošljite nam
točen naslov in vsoto, drugo izvršimo mi.**

**PROLETAREC, 2301 So. Lanwale Ave.
CHICAGO 23, ILL.**

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Zadeva Draže Mihajlovića

Piše MIRKO G. KUHEL

(Nadaljevanje.)

Izmed listin v debelom poročilu komisije za ugotovitev vojnih zločinov morda ravno to pismo razodene največ. Lastnoročno in s podpisom Čika Džoka, njegov najbolj priljubljeni primerek, je Draže Mihajlović zapisał, da ni sam odobravalo teme tudi osebno vodil Narodne četniške operacije proti partizanom in v podporo nemškim, italijanskim in ustaškim vojskam. Ta dokument tudi dokazuje njegovo izredno domišljavost, brezbriznost in budalost. "Da dosežemo svoj cilj," pravi, "izrabljamo enega sovražnika proti drugemu." Faktično pa se je boril le proti partizanom.

Se drugi Mihajlovičev bližnji sodelovec je bil general Blažo N. Džukanović. Bil je glavni poveljnik Narodnih četniških čet v Črni gori. Njegov glavni stan je bil v Cetinju, kjer je bil tudi sedež italijanskega guvernerja za Crno goro. Dne 27. marca 1943 je general Džuković izdal povlečje št. 97, ki se v odstavkih glasi tako:

"Moj dragi Veličko: Včeraj sem dobil twoje pismo. Veseli me, da si živ in zdrav. Skrbelo me je zate in za vse druge, dasi je naša ločitev bila zelo nesmetna in bremislna. Skupaj bi se morali junasko boriti proti domaći nesreći — komunistom, toda storili smo ravno narobe. Vsak je šel v svojo sosesko, mislec, da smo tam postali gospodarji ter da bomo blizu doma nadalje mirno prebivali. Mi smo ljudje brez razuma in možgan. Sam sem stal v Lijevi Rijeki. Brigada domaćih odpadnikov me je napadla. Bitka je trajala dva dana. Moji ljudje so jih dobro namatili. Sam sem videl enajst mrtvecev. Kasneje sem zvedel, da je bilo 40 ubitih in mnogo ranjenih. Jaz sem imel enega ranjenega vojaka. Pripravljal sem se na pomik čez Komovo proti Andrijevcu, toda na predvečer mojega odhoda sem žalibog zvedel novico naše totalne katastrofe ... Postal sem brezupen. Ne morem se več premagovati. Moji živeci so šli po gobe ... Škoda, da nisem pognil ... Nihče se ne briga, če še živim ali umrem. Boga prosim, da mi pomaga vrniti se domov in paznovati vse dopače odpadnike in izdajalce. Zlasti bom kazoval vse oficirje in izobražence, ki so pozdravili komuniste in se jim pridružili. Poznal ne bom nobenega izgovora. Vse bom ubil ... V zvezi sem z ministrom (Mihajlovičem) ... Mašo zaupam njegovim besedam. Upam, da bo Nedić poslal močnejše sile v to pokrajino in jo osvobodil ... Kar se denarja tiče, ti ga ne morem poslati, ker ga sam nimam ... Če prideš do zaključka, da ne moreš organizirati močnejših edinic za to borbo, tedaj sestavljam trojke, katerih naloga naj bo pomoriti voditelje in vso našo golaten. Če jih ne dosežem, naj uničijo njihove družine ..."

Fotostatični posnetek tega vojaškega poročila s podpisom generala Džukovića je objavljen v poročilu komisije za vojne zločine.

Kolaboracija s sovražnikom ni bila omejena le na borbo proti partizanom, vključevala je tudi umor. Italijani so razpisali nagrado 30.000 litov na glavo Jagoša Kontiča, enega izmed partizanskih voditeljev. Dne 13. maja 1943 je polkovnik Bajo Stanišić napisal sledenje pismo poveljniku IV. četniškega bataljona kapitanu Špiru Stojanoviću: "Blagajna divizije "Ferrara" je plačala 30.000 litov za umorjenega upornika — komunistu — Jagoša Kontiča. Ker so umor omenjenega izvršili 14. januarja 1943 vojaki IV. bataljona s pomočjo žandarmerije in nekaterih seljakov, mi hitro pošljite seznam oseb, ki so se udeležile lova in umora, upoštevajoč seveda tudi orožnike in milicarje, da se zamore prejeta nagrada med nje razdeliti."

Ta dokument nosi podpis polkovnika Baja Stanišića.

Po kapitulaciji Italije so se nemške čete pomaknile v Črno

Posnetek tega pisma s podpi-

Nova "KUHARICA"

ZA AMERIŠKE SLOVENKE

— "SLOVENSKO-AMERIŠKA KUHARICA" —

Izdala MRS. IVANKA ZAKRAJŠEK

• KNJIGA, KI JO JE VSAKA GOSPODINJA ZELELA IMETI!

Poleg obilnega informativnega gradiva svoje stoke vsebuje tudi okrog 1200 receptov za ameriška in starokradska, oziroma evropska jedila. — V nej je tudi ANGLEŠKI ODDELEK, kjer so v angleščini podana pojasnila in recepti za take naše jedilne posebnosti kot POTICE, ŠARKLJI, KRAPI, BUHTELJNI, CMOKI itd. — To bo našim tu rojenim kuharicam zelo dobrodošlo in se jim ne bo težko navaditi pripraviti "specialite", ki so jih vedno tako rade imele doma.

Ker ameriške Slovenke do sedaj niso imele svoje KUHARSKIE KNJIGE, BO TA NOVA "KUHARICA" veliki včelinji naših gospodinj in kuharic zelo dobrodošla.

Nova knjiga ima velikost 8x5½ inča, obsegata skoro 500 strani, (40 poglavij), ter je vezana v trde in močne platnice. Tiskana na dobrem papirju, z vidnimi črkami.

Cena \$5.00 s poštnino

NAROCILA SPREJEMA
PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE.,

CHICAGO 23, ILL.

PROLETAREC

som Džurija Lašića je prikazan v poročilu komisije kot dokument št. 87.

Tudi Draže Mihajlović je postal desperaten. Njegovi ljudje so postajali milosrđni. Dne 20. januarja 1943 je pisal polkovniku Baji Stanišiću, v katerem je rekel:

"Obveščen sem, da v teritoriju stare Crne gore, posebno v okraju Nikšić, prevladuje duh Kenenskih za uničenje komunistov in zelenih srajcev."

Na primer ne dolgo nazaj so četniki ujeli dva člena Baletičeve rodbine v Rigjanah, dva nevarna komunista. Enega izmed teh so spustili še isti večer, drugega pa iztrgali iz rok nacionalističnih četnikov komunisti iz Stube.

Krsto Minič, rojen v Pješevacu, ječar četniške jetnišnice pri Nikšiću, je dovolil meseca julija letos petim komunistom, ki so bili obojeni na smrt, da so zapustili ječo in je z njimi pobegnil. Vsi ti komunisti so imeli biti ustreljeni drugo jutro. Ječar Minič je bil kasneje ujet, toda še danes je med živimi, medtem ko ljudsko sodišče in krožek izdajalcev in njihovih zagovornikov pravita: Za take slučaje ni nobene dolobice v redih. Čakati mora konca vojne in potem biti sojen v normalnih razmerah.

6. novembra je bilo petnajst zločincev izpuščenih iz četniške jetnišnice v Straševici. Oprostili so jih nekdanji komunisti, današnji nacionalisti. Možno je, da tudi v tem slučaju ne bo nihče smatran odgovornega ...

Ne dolgo nazaj se je sestala v gozdu nad Gornjim Poljem skupina četnikov in se dogovorila, da je šla mimo skupine komunistov ... niti en strel ni padel. Isto se je dogodilo v Zli Gori in dvakrat v Budošu ...

Vem, da te vsi takci slučaji zelo bolijo, tebe, ki si nacionalist, in tudi jaz se zavedam, kako rad bi videl popolno uničenje teh zločincov ... Radi tega smatram, da imaš zadostni odločnosti za nadaljevanje nacionalistične borbe, v kateri si se do sedaj udejstvoval.

Sporoči mi, prosim, kakšne korake si podvzel glede tega."

Pismo nosi podpis Draže Mihajlovića.

Med najbolj priljubljenimi poveljniki Draže Mihajlovića je bil tudi Jakov N. Jovočić. Dne 9. julija 1942 ga je polkovnik Stanišić imenoval za komandanata četnikov za okrožje Danilovgrad. Na zahtevo Italijanov je kasneje postal načelnik štaba četniške vojske v Črni gori na Boki.

19. marca 1943 je polkovnik Giuseppe Roscioli, poveljnik 47. italijanske infanterije v divizi "Ferrara", pisal Jovočiću na naslednje prijateljsko pismo:

"Dragi Jovočić: — Odgovarjam na vaše pismo, ki je despolno pred nekaj dnevi in ki je me zelo razveselilo.

Hvala vam za pohvalne opombe glede moje malenkosti; dragocenim prijateljski občutek, ki ga kažete napram meni in katerega obratno tudi jaz zelo iskreno gojam napram vam.

Kar se tiče novic, ki mi jih posiljate, sem več kot ponosen na sijajne uspehe vašega bataljona, o sposobnosti v katerega nisem nikdar podvomil in ki bo — to dobro vem — vedel, kako ponovno uspeti in pod vašim vodstvom ponovno zmagati. Bataljonu v vam pošiljam izraze svojih globokih želj za bodočnost in za bitke, ki vas še čakajo."

To pismo (dokument št. 98) je pisano v italijansčini in je podpisano po fašističnega polkovnika.

(Dulje prihodnjic.)

JOSEPH SNOY

(Nadaljevanje s 1. strani.)

cev v Penni, nato pa šel iskati delo v premogovnici v Kansas. Ko se je seznanil z "Big" Tonyjem, je hodil z njim na seje premogarske unije in na seje ter priredbe društva. Tam se je navel socialistične ideologije in tam se je prvič udeleževal pravomajskih slavnosti.

V istem "Majskem glasu" pravi:

"Korakati v povorkah prvega maja med premogarji v Kansasu je bilo veselje! Nikoli ne bom pozabil tistih let."

Pred leti se mu je v nezgodni poškodila hčerka. Rana se ji ni hotela zacetiti, dasi je družina storila vse kar je zmogla. V

takem hiranju je hči preminula. To je bil udarec za nj. Njegova druga hči — Margaret, se je šla med tem učiti za bolničarko v nadi, da bo pomagala svojim v bolezni.

Pokojni Snay je bil skrben družinski oče. Vzle bolezni je bil v svoji službi skoro do konca.

Ko se je pripravljal na operacijo, je sluhil, da morda ne bo vse tako končano kakor mu je obeta zdravnik. In je posredoval, da si je izvobil klub št. 11 JSZ novega tajnika. Ta uradni sedelovanje in se skozi ves čas vojne obljube tudi držal, čeprav je prišlo med njim in Stalinom večkrat do ostrih sporekov. Roosevelt je posredoval, da ni bilo hujšega. Po vojni se je to razmerje spremeno. Rusija je prišla iz nje mogičnega kot je bila še kdaj in začela je potiskati svoj vpliv v Sredozemlje, kjer je treila na odpor interesov Velike Britanije.

Snay je bil skromen človek. Ni iskal časti, ne prepiroval. Na agitaciji je bil večinoma povod dobre sprejet, a dogodil se je, da je dostikrat potrkal tudi na neprijazna vrata. In iznajm so padale na njih zbadljivke. Pisal je veliko v Proletarca Prospekt in v Majski glas, kjer je posredoval in tu pa tam se podal tudi v polemike, toda vselej v duhu strpnosti. Ljudem, ki so ga žalili, ni vrčal "milo za drago." Bil je človek, zaveden delavec, iskren sodrug ter vzoren mož in oče. Časten mu spomin! Soprog, sinovom in hčerki.

(Konec s 1. strani.)

Rusije, Palestine, Italije itd. Ceš, da kar se teh dežel tiče, se Bevinova politika od Churchillove nje ne razlikuje.

Svoje poročilo konvenciji je podal seveda tudi predsednik vlade Clement Attlee, ki pa ni bil posebej pomenljiv. Vsi pa so napeto pričakovali, kaj bo pogovoril Ernest Bevin.

Bevin bi v naši deželi rekli unijski voditelj (labor leader), kajti uveljavil se je v strokovnih organizacijah. In dasi ni šolan, kakor je npr. Laski, Attlee, ali pa kot sta torija Churchill in Eden, ki vendar intelektualno in po voditeljskih zmožnostih tolikšna sila, da je dobil v vladu portfelj vnašnjega ministra.

Umik iz torijske politike jake počasen

Ko je delavska stranka prevezela vlado, se je gibala vnašnja politika Velike Britanije po tradicionalnih torijskih tokih. Churchill in Eden sta od kraja podpirala npr. v Jugoslaviji Petra, Mihajlovića in njuno kraljico in še pozneje sta naklonila pomoč Titu. V Grčiji pa sta se zavzela ohraniti monarhizem za vsako ceno. V Italiji sta dala oporo rojalistom. Odbila sta jugoslovansko zahtevo glede Trsta, obljubila Nizozemski, da dobiti nazaj svoje kolonije, izkazovala naklonjenost Vatikanu in Francu. Dalje Otonu in don Juanu Ameriška vnašnja politika je bila sorodna angleški

zaključku, da ne moreš organizirati močnejših edinic za to borbo, tedaj sestavljam trojke, katerih naloga naj bo pomoriti voditelje in vso našo golaten. Če jih ne dosežem, naj uničijo njihove družine ..."

Posnetek tega pisma s podpi-

ogradili s takozvanim sanitarnim kordonom.

Churchill je znan nasprotnik komunizma, oziroma komunistične Rusije. Toda čim jo je Hitler napadel, ji je zagotovil sodelovanje in se skozi ves čas vojne obljube tudi držal, čeprav je prišlo med njim in Stalinom večkrat do ostrih sporekov. Roosevelt je posredoval, da ni bilo hujšega. Po vojni se je to razmerje spremeno. Rusija je prišla iz nje mogičnega kot je bila še kdaj in začela je potiskati svoj vpliv v Sredozemlje, kjer je treila na odpor interesov Velike Britanije.

Bevin je konvenciji svoje stranke izjavil, da on ni in ne bo nikdar gojil kakih naklepov ali zvez za napad na Sovjetsko unijo. A ob enem je vladilo v Moskvi obdolžil, da s svojo politiko zavlačuje sklenitev mirovnih pogodb in drži svet v negotovosti. Zato je zapretil, da ce ne pride do sporazuma (sov. zvez), bo šla Anglia v interesu miru po svojih potih.

Zidje razhoden

Poleg odnosajev s Sov. unijo je Bevin zelo naravnost govoril tudi glede vprašanja Palestine. Anglia jo je židom obljubila že v prvi svetovni vojni. Vsled silnega odpora Arabcev, ki za angleške interese v Sredozemlju in drugje veliko pomenijo, pa ni svoje obvezne nikoli izpolnila, razen v toliko, da je Palestino odprla židovskemu naseljevanju. Vsled tega ima z arabskim svetom neprestan spor. Ker je v Evropi še okrog milijon brezdomskih Židov, zahtevajo, da se naj jih pusti v Palestino. Posebna anglo-ameriška komisija je pripravljala, da se naj jih pusti tja takoj najmanj sto tisoč. Bevin je sugestijo odbil. Dejal je, da ima Anglia s priseljevanjem Židov v Palestino že sedaj okrog 800 milijonov dolarjev stroškov. Večjih ne zmore. In če bi 100.000 nadaljnih Židov v Palestino dopustila, bi moralta njim v protekcijo poslati še eno divizijo.

Siamska vlada se je pritožila združenju narodom proti francoskim nasilnostim. Med vojno

so vojašča, česar pa Bevin ni pripravljen storiti.

Glede Amerike je dejal, da je v Zed. držav zato toliko propagande, da naj se Palestino predele in kolonije še dolgo ne bodo imele miru pred agresorji iz belopoltnih dežel.

Nemški vojaki so sedaj "zaužnjeni delavec" v Angliji, v Rusiji, na Češkem itd. V Angliji jih je bilo minule mesece poslanih nadaljnih 50.000 iz Kanade in Zed. držav. Proti temu načinu prisilnega uposlevanja je veliko kritike na Angleškem, v Ameriki, in seveda v Nemčiji, ker bi svoji svoje sinove in može radi nazaj. Toda ne izgleda, da jim bo letos ustrezeno. Koliko jih dela v Rusiji, ni znano. V Angliji jih je baje nad dve sto tisoč. Stvari ni humanitarna amfak so z njim Nemci sami pričeli. Saj so navlekli v svoj rajh med vojno nad pet milijonov ljudi iz okupiranih dežel in z njimi res postopila kakor s sužnji. Oziroma slabše. Sedaj se to nad njima maščuje.

Na Češkem je bilo po vojni nacionaliziranih deset tisoč večjih podvzetij, med njimi ogromne Skodove tovarne. Poleg Sovjetske unije je sedaj Češka največja dežela s socializirano industrijo.

OPA IS NOT THE WHOLE STORY

We are in favor of price control as it has been administered only on the proposition that it probably is better than no controls at all and that the immediate effect of a return to unrestricted profit-making will be an inflationary rise in prices.

However, from time to time we have found ourselves becoming impatient with the advocates of OPA as a result of their extravagant claims in defense of that badly-run bureau.

The fact is that OPA is not a panacea for the evils that have developed within the capitalist economy. Neither is any other one thing.

What the people of America need is an entirely new purpose for human activity, a different system. Unless and until the profit motive is replaced by the service motive, all that any government regulation can do would intend to effect would be a stabilization of a bad social arrangement.

OPA like all other devices set up by the Franklin Roosevelt paternalism, is intended merely to make the profit system work, to keep it from shaking itself apart as it threatened to do when the late president took office back in 1933. It was to restrain and regulate, not to abolish, an evil that OPA was inaugurated.

The best that OPA proposes to do is decide that workers shall get so much and pay so much while employers shall charge so much and make so much profit. From an economic viewpoint such an arrangement, properly administered and policed, might work out. But from a moral point of view it would be no more honest than to agree that a pick-pocket could take your purse but must keep his hands off your watch and chain.

The profits handed to stockholders who do nothing to produce goods are immoral gains any way one looks at them. They should be outlawed, not systematized.—Reading Labor Advocate.

The Oil Trust Backing "States Rights?"

Much political oratory about the "constitutionally sacred" rights of the states has been poured out in the long battle over this nation's under-seas oil resources. The bottom of the sea along the coast lines belongs to the coastal states, and the federal government has no right to claim jurisdiction over it." That has been the argument flung at the Dept. of Interior, and the Congress, by California, Louisiana, Texas, and a few other states. That has been the issue in a battle that forced, among other things, the resignation of Harold Ickes from the Interior secretaryship.

At first glance it sounds like a good, sound, solid argument—yes, it sounds that way, unless one stops to analyze the reasons. Upon closer examination it falls apart, morally, as thoroly as an argument by one of the Big Four that the United Nations has no right to be critical over the conduct of internal affairs of any of the little nations she dominates.

In this modern industrial age, petroleum is just as much a national necessity as is rainfall. Would any state have the right, for instance, to change the course of a major river, to suit its own dominant industries, at the expense of the rest of the Nation?

When examined closely, as the co-ops have been doing lately, the solid-sounding "states' rights" argument, in this case, is motivated by the monopoly-desires of the big oil firms. The rich companies can, with their economic power, control an individual state easier than they can control the federal government. In an oil-producing state, the oil trust is usually the dominant economic factor—in the federal setup, it is forced to vie with other big business groups for the control of the government.

It follows, logically, that the oil trust would rather have the state control the underseas oil reserves along their coastlines. State control would give them the right-of-way to monopolistic control and development.

It remains to be seen whether the national consumer interest, as represented by co-ops and other public-spirited groups, will win out in the current Congressional skirmish over the issue. The people can, of course, win any issue, if they remember to let their Senators and Representatives know how they feel about it.—The Co-operative Builder.

The Des Moines Register Assails:

An American Version of 'Thought Police'

The attitude and methods of the Rankin Committee on Un-American Activities were challenged sharply in the House; but the committee got its \$75,000 appropriation for continued activity just the same, without any strings attached.

To vote in favor of this was very decisive. Many congressmen voted yes on the simple ground that we need some agency to keep watch on subversive activities and to expose them; though this was not at all the issue.

Of course, without any congressional committee we would still have agencies with responsibility for combating subversive forces—the Federal Department of Justice with its F.B.I., all the federal and state and local police forces and courts, and various other agencies too numerous to list. And we have a prevailing public attitude, a climate of opinion, that is suspicious of and hostile toward radicalism.

That is in essence a form of "thought police" in action right here in America.

Balance and Fairness Needed

Congress as a whole certainly has a responsibility for helping to preserve Americanism, which certainly must mean to preserve our authentic democratic ideal. That responsibility is not discharged by voting money to a committee dominated by men whose ideas are the ideas of a mere faction.

The responsibility of Congress is to make sure that any committee of its own which operates in this delicate and dangerous field shall exhibit balance and fairness as well as zeal.

Congress has failed to do this. All that can therefore be hoped for through another year is that the protest in Congress itself against committee's past methods, a protest participated in by a significant number though far short of a majority, will have a restraining effect in the direction of what the committee is supposed to defend—to wit: Americanism.

Reckless Technique of Committee

The issue was not and is not whether Congress should have such a committee. The issue was purely whether a committee of Congress set up and financed for the purpose (to defend democracy) should conduct its work in the spirit of democracy.

The deplorable fact is that this committee, under both the notorious Dies and his successor, Rankin, has not only repeatedly but consistently made the prejudices of a few the sole test of "Americanism," and has applied the reckless technique of "smearing" to everybody who associated himself with any vigorous advocacy except that of the status quo.

One of the recent illustrations was the committee's "investiga-

PROLETAREC

THE MARCH OF LABOR

What Is Happiness?

By TAIKO HAYRINEN

The lunchroom gang was trying the other day to figure out what "happiness" consists of. Some said it was physical pleasure, others said it was mental pleasure, while still other claimed it was a combination of two. A sample of the conversation:

"I say it's freedom from mental strain and worry."

"Well, supposing you had a bellyache and were worrying about some overdue bills—you'd be pretty miserable, wouldn't you?"

"I suppose so."

All right. Supposing then you got an unexpected gift of money, enough to pay your bills and have some left over to spend as you please. Your mental burden would be lifted, but you would still have your bellyache. Would you be happy?"

No reply. Right there, the conversation was in a blind alley.

If you look around you, you'll find that there are very poor people who appear happy. You'll see people who have many things who are happy, others who are not. You'll find the people who have the most material wealth are generally dissatisfied, not happy. There'll be people who appear happy, yet are not happy. Others will look glum, yet they are happy. Many people will look back at bygone years and realize they were happy then and didn't know it. You'll find people who are rushing this way and that, looking for happiness. Others will say happiness comes to you, finds you wherever you may be without you searching for it.

Some people will call momentary pleasures happiness, whilst many stoutly insist that happiness is found only in high forms of cultured living, in the deepest forms of art, literature and music.

My boss claims that only inanimate objects are happy, because they are devoid of all feeling. My banker (I owe him) says financial security is happiness. My doctor says health is happiness. My butcher says a nice juicy steak will make a steak-lover happy.

So on and so forth. My book of quotations gives a hundred different definitions. Perhaps you can tell me. Or perhaps I'll be happier not knowing what happiness consists of.

DID JERICHO'S WALL FALL DOWN?

The other day an interesting character died in Stratford-on-Avon, Shakespeare's old home. Charles Marston made a fortune out of bicycles and motorcycles. He married two American ladies who had promising bankrolls.

About 20 years ago he disposed of his business and turned to archeology. He wished to prove the truth of many statements made in the Old Testament.

For example, did Jericho's walls fall down when Joshua's men blew their trumpets?

Marston's researches reported that there was a lot of evidence to sustain the claim. At least, they were sure Jericho's walls suddenly collapsed. They dug up a lot of other information, too. Through the years this material was woven into books. Some were widely read.

Of course, these activities drew a lot of attention to Marston. He made liberal contributions to the Conservative party, and the Conservative party asked the king to knight him, and the king complied. Last week, at 79, Sir Charles Marston died in his bed within a stone's throw of the spot where "Will" Shakespeare wrote some of his immortal dramas.—Labor.

A FRIENDLY TIP FOR STALIN

Earl Browder, "former secretary-general of the Communist party of the United States," is occupying a "comfortable apartment" in Moscow. Browder is an American citizen, but he has gone to Russia to get his orders as to how he should conduct himself in his native country.

Some time ago he was ousted as "secretary-general," and William

Z. Foster and his group took over. They said Browder had been "collaborating with capitalism." Browder appealed to Moscow and presumably Moscow is listening to his side of the story.

We have no disposition to impose advice on Marshal Stalin.

Nevertheless, we take the liberty of suggesting that if he wishes to make a big hit with Americans of all classes he will issue a ukase—if that is the proper term—directing that Browder must remain in Russia for the rest of his life.

Better still, he might condemn Browder to hard work in some out-of-the-way place. That wouldn't do Browder any harm, but it would put out of circulation a very punk American.—Labor, Washington, D. C.

A MESSAGE TO YOUTH

By Covington Ami Hall

The Future's yours, O Youth!

Arise and Take

The world which you for ages

toiled to make;

By every law of Nature, God and

Man,

Tis yours to Have and Hold, to

Rule and Plan.

Let it go forth Defiant once again,

Far-ringing over mountain, sea and

plain:

No Rights unless to Equal Duties bound,

No Duties where no Equal Rights are found!

It is in vain a man is born for-

tunate, if he be unfortunate in his

marriage.—Dacier.

CONSISTENT

"Does your husband lie awake at night?"

"Yes, and he lies in his sleep, as well."

IN THE WIND

From THE NATION

A GENTLEMAN IN ENGLAND who is totally deaf has invented an alarm clock which, it seems to us, is exactly what this gummy-eyed world needs—much more suited to our perilous times than a new American product which gently coaxes the sleeper into his new day with a soft clinking note. This Englishman's clock is connected to a motor in the bedsprings, and when it's time to wake up, the mechanism turns on the light and shakes the hell out of you.

THE CAMPAIGN LITERATURE of one Walter A. Kelley, Congressional candidate in Ohio's Democratic primaries, pledges him to an unequivocal domestic and international platform: "To Keep Beer Flowing—Stop Appeasing Russia."

A FOOD-COLLECTION PROGRAM in Orlando, Florida, to aid an "adopted city" in Greece received its biggest boost when, without any advance publicity, the 800 Negro students of Jones High School last month turned in more than 5,000 cans of food—an average of almost 7 cans apiece and all collected in less than a week. A member in the city-wide campaign committee, interviewed by the Orlando "Sentinel", called it "the finest civic gesture I have ever seen, and that takes in gestures and projects by any and all groups," adding that if everyone in the city contributed on the same scale, the drive would be far over the top.

WHICH PROVIDES a nice backdrop for the recent action of the Miami, Florida, City Commission in rejection a planning-board recommendation for a Negro housing project in the city's St. Albans section—this despite the fact that the recommendation generously offered "suitable protection" for adjacent white residential areas. The refusal was quite consistent because an identical recommendation was turned down two years ago, and that one even included a wall and "seventy-five-foot buffer strip" between white and Negro areas.

WELL FOR HEAVEN'S SAKE DEPT.: In yesterday's Daily Express Mr. Gallagher, Communist M.P. for West Fife, was wrongly reported as saying that the British Empire got nearer to our dream of a perfect world than anything else which existed."—Correction note in the London Daily Express.

KANSAS AND THE DEMON RUM

The beer truck that knocked over a statue of Carry Nation in Wichita, Kan., is a symbol to those hopeful of repealing the State prohibition law after 66 years. Without further information on the subject, however, it is safe to guess that the truck carried 3.2 beer, which is within the Kansas law, along with coffee and tea. And there is more than reasonable doubt that Kansas will change that law.

Certainly, Wichita, Kansas City and Topeka, where legislators insist on something better than red-eye, all lack alcohol at the seams. Wichita is surrounded by spots such as the Rock Castle, where seekers of individual liberty have to pass a gauntlet of barbed wire and whispering guards.

But out in the hinterlands, it's different. Away from major towns, a Kansas man can smell a beery breath at 200 feet. The only way to escape the devil and prohibition, too, is to use alcohol only for medicine purposes, which accounts for more coughing spells than Kansas dust. And it is out there on the horizon, next to a little frame church, where the Sunflower State gets its morals, and not in a big-city rectory.

So maybe hypocrisy is the law in Kansas, but it will take a prairie tornado to blow the W. C. T. U. away. And the point is that the thirsty can get at if they want to. They can drive into one of the cities and imbibe in peace and comfort, at about \$7 a quart. The busy bootlegger leads the Jayhawker to alcohol, but doesn't have to make him drink. And he seems to like it that way.—From the St. Louis Post-Dispatch.

Steel workers in the year 1932 averaged \$187 for the entire year's pay!

Believe it or not, the average income per worker in 1942 in these United States was only \$967 for men and \$540 for women.

Help Yourself By Helping The Starving

Were you ever desperately hungry and could not get food? Were you ever surrounded by the gaunt faces of underfed and starving men, women, and children? Well, that is the condition of millions in Europe right now, after the war has been won. That is the condition that is losing the peace. But we who are well fed can help win this peace without having to fight or even risk our lives. Out of our abundance we can spare something for these needy human beings. They are people like ourselves—with our hunger for life.

The Cooperative for American Remittances to Europe (CARE) is a non-profit cooperative relief program which sends packages to individuals and groups in the famine stricken countries.

You can send food packages to people of your family or to friends, or to those whom you do not know. From the merciful in America these packages are now going to France, Holland, Finland, Poland, Norway, Czechoslovakia, and Italy.

Get an application blank from your local cooperative, fill it in, and send \$15 to the address on the blank. CARE packages have a net content of thirty pounds of food. This includes canned meats, cereals, vegetables, fruit jams, sugar, candy, coffee, beverage powder, evaporated milk, butter, and cheese. The packages also contain chewing gum, matches, paper towels, and soap. The total weight is 49 pounds.

Large scale shipments are now on their way to France, Italy, and Holland. Ex-Mayor LaGuardia has urged his radio audience to buy CARE food packages. The Cooperative League of the U. S. A. is promoting this relief thru its Freedom Fund. It offers an opportunity to those who want to enjoy the warm inward glow that is kindled by helping others in distress.—Dr. James P. Warbasse in The Cooperative Builder.

Bank Assets Up \$25 Billions

The Comptroller of the Currency reports that the assets of the nation's banks, at the end of 1945, showed an increase of \$25,000,000,000 over December 31, 1944. Clearly, our banker friends are not on the road to the poor house—despite the fact that labor unions have, here and there, secured wage increases for their members.

Included in the banks' assets are government bonds totalling \$101,000,000,000. That might cause some people to feel that the bankers were more patriotic than the rest of us. However, that is not the case.

The bankers and their friends have been making large profits on Uncle Sam's securities. The average citizen had to deprive himself of something in order to buy a bond, and he did it gladly. The banker and those fortunate individuals who had "bank credit," were able to manipulate things so that "financing the war" was a very profitable enterprise.

Some day we will write a long editorial telling how it was done.—Labor.

Speaking of Profiteering

When the big dailies decide to increase their wages, they don't take the trouble to consult those who are expected to pay the bill. For example, just the other day two of the Chicago dailies increased their price from 4 cents to 5 cents. That was a 25 per cent boost, but the "Times" did a little better. It went up from 3 cents to 5 cents. The "Quiz Kids" would figure that out at about 70 per cent.

Hearst "Herald-American" got the biggest boost at all. Its Sunday edition went from 5 cents to 10 cents. That was 1